

COVID-19'un Avrupa Birliği Ülkeleri Üzerindeki Ekonomik Etkileri

Economic Effects of COVID-19 on European Union Countries

Haşmet GÖKIRMAK ¹

Fuat SEKMEN ^{2*}

¹ İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, gokirmak@gmail.com, ORCID: 0000-0003-2294-5382

² Sakarya Üniversitesi, sekmen@sakarya.edu.tr, ORCID: 0000-0002-8854-8737

* Yazışılan Yazar/Corresponding author

Makale Geliş/Received: 05.09.2023

Makale Kabul/Accepted: 25.10.2023

Araştırma Makalesi / Research Paper

DOI: 10.47097/piar.1357725

Öz

Bu araştırma, 2020 ve 2021 yıllarında COVID-19 pandemisinin Avrupa Birliği'nin ekonomik yapısına etkilerini nitel bir analizle ele almaktadır. COVID-19, 2019'un sonlarında ortaya çıkan ve hızla küresel bir pandemiye dönüşen, SARS-CoV-2 virüsü neden olduğu bulaşıcı bir solunum yolu hastalığıdır. Çalışma, işsizlik, Gayri Safi Yurt İçi Hasıla (GSYİH) ve ticaret hacmi gibi kritik ekonomik göstergeler üzerinde pandeminin nasıl bir etki bıraktığını incelemektedir. Araştırmanın bulguları, turizm ve üretim sektörlerinin kısa vadede olumsuz etkilendiğini, buna karşın teknoloji ve sağlık sektörlerinin olumlu gelişmeler kaydettiğini göstermektedir. Keynesyen ekonomi teorileri, genellikle ekonomik durgunluk dönemlerinde ya da kriz anlarında hükümetin müdahaleci rolünü vurgular. Bu teorilere göre, ekonomik aktivite düşüş gösterdiğinde ya da tüketim ve yatırım azaldığında, hükümetin proaktif bir şekilde harcama yapması ve ekonomiyi canlandırmak için politikalar oluşturması önerilir. Bu araştırma, Avrupa Birliği üye ülkelerinin Keynesyen ekonomik teorilere uygun bir şekilde, sağlık harcamalarını artırdığı ve doğrudan gelir desteği, üretici sübvansiyonları, istihdam koruma programları ve küçük ve orta ölçekli işletmelere (KOBİ) kredi garantileri gibi önlemler aldığını gözler önüne sermektedir. Bu çalışma ayrıca uluslararası koordinasyon ve ortak stratejilerin öneminin arttığını ve Avrupa Birliği ve Birleşmiş Milletler gibi uluslararası kuruluşların bu tür krizlere karşı koordineli tedbirler ve kaynak tahsisinde kritik roller oynadıklarını belirtmektedir. Çalışma, pandeminin Avrupa Birliği üye ülkelerini farklı ölçülerde etkilediğine dikkat çekmekte ve bu çeşitliliğin gelecekte yeni ekonomik politikaların tasarlanması ihtiyacını doğurabileceğini göstermektedir. Krizin uzun vadeli etkileri belirsiz olsa da etkin bir kriz yönetiminin zararını minimize edebileceği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Makroekonomik Politika, Ekonomik Entegrasyon, Finansal Krizler, COVID-19.

Abstract

This research examines the effects of the COVID-19 pandemic on the economic structure of the European Union through a qualitative analysis for the years 2020 and 2021. COVID-19 is a contagious respiratory disease caused by the SARS-CoV-2 virus that emerged in late 2019 and quickly became a global pandemic. The study details the impact of the pandemic on critical economic indicators such as unemployment, Gross Domestic Product (GDP), and trade volume. The research findings show that the tourism and manufacturing sectors were negatively affected in the short term, while the technology and health sectors recorded positive developments. Keynesian economic theories generally emphasize the government's interventionist role during periods of economic stagnation or crisis. According to these theories, when economic activity declines or consumption and investment decrease, the government should proactively increase spending and develop policies to stimulate the economy. This research reveals that European Union member countries increased healthcare spending and took proactive measures such as direct income support, producer subsidies, employment protection programs, and credit guarantees for small and medium-sized enterprises (SMEs) in line with Keynesian economic theories. The study also notes the growing importance of international coordination and joint strategies, highlighting the critical roles of international organizations like the European Union and the United Nations in coordinating measures and allocating resources against such crises. The study draws attention to the varied impact of the pandemic on different EU member countries. It suggests that this diversity may necessitate the design of new economic policies in the future. Although the long-term effects of the crisis are uncertain, the study concludes that effective crisis management can minimize the damage.

Keywords: Macroeconomic Policy, Economic Integration, Financial Crises, COVID-19.

Jel Kodları: E60, F15, G01, H18.

Jel Codes: E60, F15, G01, H18.

1. GİRİŞ

Avrupa Birliği (AB), 27 üye ülkesi ile birlikte dünyanın en büyük ekonomik bloklarından biridir. Avro Bölgesi olarak bilinen 20 üye ülkesi, ortak bir para birimi olan avroyu kullanmaktadır. Avrupa Birliği'nin ekonomik yapısı, üye ülkelerin ekonomik performansına, sektörel çeşitliliğine ve coğrafi konumuna bağlı olarak oldukça karmaşıktır.

Mali ve ekonomik politikalar, çoğunlukla Avrupa Merkez Bankası ve Avrupa Komisyonu tarafından yönlendirilmektedir. Avrupa Yatırım Bankası gibi finansal kurumlar da altyapı projeleri ve kalkınma amaçlı yatırımlar için finansman sağlamaktadırlar. Bunun yanı sıra, üye ülkeler ekonomik politikalarını koordine etmek için çeşitli platformlar ve toplantılar düzenlenmektedir. AB, tek bir iç pazar oluşturarak mal, hizmet ve sermayenin serbest dolaşımını sağlamaktadır. Ayrıca, AB'nin dünya genelinde birçok ülke ile ticaret anlaşması bulunmaktadır. Bu da AB üye ülkeleri için geniş bir ticaret ağı ve pazar erişimi sağlamaktadır.

2019'da başlayan COVID-19 pandemisi, küresel ekonomiler üzerinde derin bir etki yapmıştır. 12 Haziran 2023 tarihi itibarıyla, pandemi dünya genelinde 690 milyon vaka ve 6,8 milyon ölüme neden olmuştur (Worldometers, 2023). İşsizlik oranları, ticaret hacimleri ve Gayri Safi Yurt İçi Ürün (GSYİH) gibi ekonomik göstergeler eşi görülmemiş dalgalanmalar yaşamış, bu da derinlemesine bir analizin gerekliliğini ortaya koymuştur.

Avrupa Birliği'nin ekonomik yapısı, karmaşık ve çok katmanlıdır. Farklı üye ülkelerin ekonomik ve sektörel çeşitliliği, AB'yi dinamik ve rekabetçi bir ekonomik güç haline gelmiştir. Ancak, bu çeşitlilik aynı zamanda ortak politikaların ve stratejilerin uygulanması konusunda da zorluklar yaratmaktadır.

Bu çalışma, 2020 ve 2021 yılları boyunca Avrupa Birliği üye ülkeleri arasında pandeminin ekonomik sonuçlarını değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Turizm, imalat, teknoloji ve sağlık gibi belirli sektörler incelenmiş, ayrıca gelir dağılımı ve enflasyon oranları üzerindeki sonraki etkiler de değerlendirilmiştir.

COVID-19 pandemisi, sosyal koruma ve sağlık sistemlerinde bariz boşlukları ortaya çıkarmış, böylece milyonlarca aileyi ekonomik açıdan savunmasız hale getirmiştir. Ticaret ve seyahat yoluyla birbiriyle bağlantılı olan küresel bir dünyada, pandemi uluslararası ticareti de olumsuz etkilemiş ve küresel tedarik zincirlerinin yeniden değerlendirilmesini zorunlu kılmıştır.

Avrupa Birliği içindeki COVID-19'a politik yanıt, başlangıçta merkezi olmayan bir yaklaşımı sergilemiştir, her üye ülke ayrı hafifletme stratejileri uygulamıştır. Bu dağınık strateji, AB'nin seyahat kısıtlamaları ve diğer merkezi önlemler almasıyla değişmiş, ilerleyen süreçte daha birleşik bir yaklaşımın gerekliliğini vurgulamıştır.

Almanya ve İsveç gibi ülkeler farklı yaklaşımlar benimsemiş, bu da virüsün yayılımı ve ekonomik sonuçlar üzerinde etkili olmuştur. Örneğin, Almanya sıkı sosyal mesafe uygularken, İsveç daha esnek bir strateji benimsemiştir. Bu farklı politikalar, farklı bulaşma oranlarına ve ekonomik etkilere yol açmış, en etkili müdahale yöntemleri hakkında soruları gündeme getirmiştir.

Keynesyen ekonomi teorileri, genellikle ekonomik durgunluk dönemlerinde ya da kriz anlarında hükümetin müdahaleci rolünü vurgulamaktadır. Bu teorilere göre, ekonomik aktivite düşüş gösterdiğinde ya da tüketim ve yatırım azaldığında, hükümetin proaktif bir şekilde harcama yapması ve ekonomiyi canlandırmak için politikalar oluşturması önerilir. Temel olarak ekonominin toplam talep tarafından yönlendirildiğini savunan bu teori, devletin ekonomiye özellikle harcama artışı, vergi indirimi ve faiz oranı düzenlemesi gibi yollarla müdahale etmesi gerektiğini belirtir. Çarpan etkisi ile bu müdahalelerin ekonomik aktiviteyi genişleteceğini, fiyat ve ücretlerin hızlı bir şekilde ayarlanmadığı için piyasa dengesinin kendi kendine sağlanamayabileceğini ve finansal piyasaların her zaman etkin olmadığını iddia eder. Bu yaklaşım, 2008 finansal krizi ve COVID-19 pandemisi gibi olağanüstü dönemlerde ekonomik istikrar için bir çerçeveye sunmaktadır.

Keynesyen teori, ekonomiye canlılık kazandırmak için hükümetin teşvik paketleri oluşturması gerektiğini savunmaktadır. Örneğin, COVID-19 pandemisinde birçok hükümet, vatandaşlarına doğrudan nakit yardımı sağlamış veya işletmelere kredi kolaylıkları getirmiştir. Kriz dönemlerinde, hükümetin altyapı projelerine yatırım yapması, yeni iş imkanları yaratarak hem istihdamı artırabilir hem de ekonomik faaliyetleri canlandırabilir. Sağlık krizleri sırasında, temel ihtiyaç maddelerinin fiyatlarının artabileceği durumlar için hükümet müdahalesi gerekebilir. Keynesyen teori, bu tür müdahalelerin ekonomik dengesizlikleri önlemek için gerekebileceğini savunmaktadır.

Keynesyen ekonomi, para politikalarının da ekonomiyi canlandırmada etkili olabileceğini belirtir. Örneğin, merkez bankaları faiz oranlarını düşürebilir veya daha fazla kredi sağlayabilir. Avrupa Merkez Bankası (ECB), COVID-19 pandemisinin ekonomik etkilerini hafifletmek için bir dizi tedbir aldı. Bunlar arasında varlık alım programlarının genişletilmesi, uzun vadeli refansman operasyonları ve bankalara likidite sağlama gibi önlemler yer almaktadır. Ancak, ECB faiz oranlarını zaten çok düşük seviyelerde tutuyordu ve bu yüzden faiz oranlarını daha da düşürme konusunda çok fazla hareket alanı olmadığı genellikle kabul ediliyordu. Ancak, diğer ekonomik teşvik tedbirleri ve varlık alım programları gibi araçlar kullanılarak ekonomiyi destekleme çabaları sürdürüldü.

Keynes, işsizliği azaltmak için hükümetin toplu istihdam programları oluşturabileceğini öne sürmüştü. Bu, Avrupa Ülkelerinde özellikle sağlık sektöründe acil ihtiyaç duyulan personel veya diğer krizle ilgili hizmetler için uygulanmıştır.

Hükümetler, COVID-19 pandemisi nedeniyle ortaya çıkan talep ve arz şoklarını karşılamak için ekonomik kaynaklarını zorlamak zorunda kaldı. Mali açıklar büyürken ve bütçe kaynakları tükenirken, kamu sağlığı ile ekonomik sürdürülebilirlik arasında bir denge sağlama zorluğu ortaya çıktı.

Bu çalışma, COVID-19 pandemisinin Avrupa Birliği ekonomileri üzerindeki geniş çaplı etkilerini incelenmekte ve bu etkileri Keynesyen ekonomi teorileri ışığında ele almaktadır. Makale, literatüre birkaç önemli yönden katkıda bulunmaktadır. Öncelikle, turizm, üretim, teknoloji ve sağlık gibi farklı sektörler üzerinde pandeminin etkilerini analiz etmektedir. Ayrıca, çalışma işsizlik, Gayri Safi Yurt İçi Hasıla ve ticaret hacmi gibi kritik makroekonomik göstergeler üzerinde pandeminin nasıl bir etki yarattığını gözler önüne sergilemektedir. Çalışma aynı zamanda, Keynesyen ekonomi teorilerinin kriz dönemlerinde hükümet müdahalesinin ne kadar önemli olduğunu vurgulayan bir perspektif sunmaktadır. Özellikle

Avrupa Birliği üye ülkelerinin, ekonomiyi canlandırmak için proaktif politikalar oluşturduklarını ve bu politikaların genellikle Keynesyen teorilere uygun olduğunu görülmektedir. Son olarak, çalışma, pandeminin Avrupa Birliği üye ülkelerini farklı ölçülerde etkilediğini ve bu çeşitliliğin gelecekte yeni ekonomik politikaların tasarlanması ihtiyacını doğurabileceğini vurgulamaktadır. Ek olarak, çalışma krizin uzun vadeli etkileri belirsiz olsa da, etkin bir kriz yönetiminin zararı minimize edebileceğini ifade etmektedir.

Bu düşünceler göz önüne alındığında, bu çalışma COVID-19'un Avrupa Birliği ekonomileri üzerindeki sektörel etkilerini, farklı üye devletlerin COVID-19'a olan politika yanıtlarının ekonomik sonuçları nasıl etkilediğini ve gelecekteki ekonomik krizler için olası politika sonuçlarının neler olduğunu yanıtlamayı amaçlamaktadır.

Bu çalışma, Avrupa Birliği üye ülkelerinin çeşitli ekonomik göstergelerine, politika yanıtlarına ve bu durumların yarattığı etkilere bir bakış sunabilmek için nitel analiz metodolojisi kullanmaktadır. Veriler ve ekonomik değerlendirmeler Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD), Dünya Bankası (WB), Uluslararası Para Fonu (IMF), Avrupa İstatistik Ofisi (Eurostat), ve Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı (UNCTAD) raporlarından alınmıştır.

2. LİTERATÜR TARAMASI

Ekonomik krizler genellikle işsizlik oranlarının hızla artmasına neden olur. İşletmeler finansman sorunları yaşadıkları için işçi çıkarmak veya iflas etmek zorunda kalabilirler. Ayrıca, ekonomik belirsizlik tüketici güvenini olumsuz etkileyerek, tüketici harcamalarını ve yatırımları azaltabilir. Bu tür bir talep eksikliği, ekonomiyi daha da zayıflatabilir. Merkez bankaları çoğu zaman faiz oranlarını düşürerek ekonomiyi canlandırmaya çalışır, fakat bu her zaman beklenen etkiyi yaratmayabilir. Ekonomik krizlerin küresel etkileri de vardır; bir ülkede yaşanan ekonomik kriz, diğer ülkelere de hızla sıçrayabilir. Ayrıca, bu tür krizler sosyal etkilere de yol açabilir; işsizlik ve yoksulluk oranlarındaki artış, toplumsal huzursuzluğa ve sağlık sorunlarına sebep olabilir.

Pandemiler, genellikle hastaneler ve sağlık çalışanları üzerinde ciddi bir baskı oluşturur, sağlık sistemlerini zorlar. Ekonomik faaliyetler, özellikle hizmet sektöründe, keskin bir düşüş gösterebilir. Üretim ve dağıtım süreçlerinin aksamaması için tedarik zincirlerinin etkin bir şekilde yönetilmesi gereklidir. Ayrıca, pandemiler uzaktan çalışma ve online eğitim gibi yeni çalışma ve eğitim modellerinin hızla benimsenmesini teşvik edebilir. Hükümetler genellikle mali yardımlar ve teşvik paketleri açıklayarak ekonomiyi desteklemeye çalışır. Bu paketler, doğrudan gelir desteği, üretici sübvansiyonları ve kredi garantileri gibi çeşitli önlemleri içerebilir. Pandemilerin psikolojik etkileri de olabilir; sosyal izolasyon ve süregelen belirsizlik, psikolojik sağlık sorunlarına yol açabilir. Pandemi, uluslararası iş birliğinin önemini bir kez daha gözler önüne serdi. Ülkeler ve uluslararası organizasyonlar arasındaki koordinasyon, virüsün yayılmasını kontrol altına almak, aşı ve tıbbi yardımların dağıtımını ve ekonomik toparlanma stratejileri için kritik oldu.

COVID-19 pandemisi, bir sağlık krizi olmanın ötesinde geniş kapsamlı ekonomik etkilere de yol açmıştır, bu durum esasen bir ekonomik krizle birleştiğinde daha da karmaşık ve zorlayıcı sonuçlar doğurmuştur. COVID-19'un çifte kriz etkisi, hükümetlerin, iş dünyasının ve bireylerin karmaşık ve çok yönlü zorluklarla başa çıkmak zorunda kaldığı bir ortam

yarattı. Ancak bu kriz, aynı zamanda yenilik, adaptasyon ve uluslararası iş birliği için de bir fırsat sunmuştur.

Yapılan araştırmalar, COVID-19'un ekonomik etkilerinin derin ve yaygın olduğunu göstermektedir. COVID-19, küresel ölçekte önemli sosyal ve ekonomik sorunlara yol açmıştır. COVID-19'dan korunmak amacıyla sosyal mesafe ve zorunlu karantina uygulamaları da devreye sokulmuştur. Bu salgın, ciddi demografik değişikliklere ve işsizliğe yol açmış, ekonomik faaliyetler insan hayatını korumak için durdurulmuştur. Taşımacılık ve seyahat endüstrileri en kötü etkilenen sektörlerdir; bu dönemde küresel turizm neredeyse sıfıra düşmüştür (Bashir vd., 2020: 1404).

Fernandes'in (2020: 28) çalışması, tedarik zincirleri ve entegrasyon gibi faktörlerin krizin yayılmasına yol açabileceğini işaret etmektedir. Fernandes, mevcut sağlık krizine bağlı olarak yaşanan iktisadi krizin ülkelerin riskleri paylaşmasıyla tamamen ortadan kalkmayacağını, zira ülkelerin çok daha entegre olduğu günümüz koşullarında, mevcut krizin tedarik zincirleri halkalarındaki kopmalara bağlı olarak yayılma etkileri meydana getirdiğini ifade etmektedir. Çalışmada, küresel bir durgunluğun kaçınılmaz olduğu belirtilerek iktisadi faaliyetlerdeki düşüşlerin ne kadar derin ve uzun süreli olacağı, COVID-19'un yayılmasını önlemek için alınan tedbirlerin başarısına, hükümet politikalarının KOBİ'lerdeki likidite sorunlarını hafifletmek ve mali sıkıntı altındaki aileleri desteklemek için aldığı etkilere bağlı olduğu, firmaların ekonomilerin yeniden açılmasına ne kadar hazır ve nasıl tepki vereceğiyle ilgili olduğu belirtilmiştir. Çalışmada GSYİH'de ülkeye bağlı olarak %3-6 arasında değişen bir düşüşler olacağı tahmin edilmiştir.

Akbulaev ve arkadaşları, pandeminin uluslararası ticareti olumsuz etkileyeceğini ve altının önem kazanabileceğini belirtmişlerdir (Akbulaev vd., 2020: 115). Çalışma, pandeminin uluslararası ticareti azaltmasına bağlı olarak küresel ekonomi üzerinde kalıcı bir etkiye sahip olacağını iddia etmektedir. Ekonomik etkinin şiddetinin büyük ekonomilerdeki kısıtlamaların ne kadar süre devam edeceğine, mali tedbirlerin ölçüğüne ve etkinliğine bağlı olacağını vurgulamıştır. Yazarlar, ayrıca, pandeminin parasal sistemde değişikliklere yol açacağını; örneğin altının önümüzdeki yıllarda tekrar en güvenilir para birimi olacağını belirtmişlerdir.

Nicola ve arkadaşları ise sosyoekonomik etkilerin işgücüne, emtia ve tıbbi malzeme ihtiyacına yansıdığını ifade etmişlerdir (Nicola vd., 2020: 188-189). Yazarlar çalışmalarında COVID-19'e bağlı olarak dünya çapında 4,3 milyondan fazla doğrulanmış vaka ve 290,000'den fazla ölüm olduğunu belirterek yaklaşan bir ekonomik krize ve durgunluğa işaret etmişlerdir. Çalışmada, pandemiden korunmak için uygulanan sosyal mesafenin, kendini soyutlama ve seyahat kısıtlamalarının tüm ekonomik sektörlerde işgücünün azalmasına yol açtığı ve pek çok işin kaybedilmesine sebep olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca, eğitim kurumlarının kapanması ve emtia ve mamul ürünlere olan ihtiyacın azaldığı; buna karşılık, tıbbi malzeme ihtiyacının önemli ölçüde arttığı kaydedilmiştir. Çalışmada ek olarak, gıda sektörünün panik-satın alma ve gıda ürünlerinin stoklanması nedeniyle artan ciddi bir taleple karşı karşıya olduğu ve buna bağlı olarak fiyat artışlarının görüleceği belirtilmiştir.

Ozili ve Arun (2023: 28), sosyal mesafenin finansal piyasalar ve işletmeler üzerinde önemli bir etkisi olduğunu, aynı zamanda tüketici ve yatırımcı güvenini de olumsuz etkilediğini belirtmektedir. Yazarlar yapmış oldukları çalışmada bir sağlık krizinin nasıl ekonomik krize

çevrildiği sorusuna cevap aramışlardır. İlk olarak, virüsten korunmak için tavsiye edilen "sosyal mesafe" kuralının finansal piyasaların, işletmelerin ve etkinliklerin kapanmasına yol açan önemli bir faktör olduğu belirtilmiştir. İkinci olarak, virüsün geometrik olarak artması ve buna bağlı olarak pandeminin ne kadar kötüye gidebileceği konusundaki artan belirsizlik, tüketiciler, yatırımcılar ve uluslararası ticaret ortakları arasında tüketim ve yatırımda güven problemine yol açtığı ifade edilmiştir. Yazarlar, sosyal mesafe politikalarının ekonomik faaliyetler ve borsa endeksleri üzerindeki etkisini ampirik olarak incelemişlerdir. Bulgular, borsaların kapalı olduğu gün sayılarındaki artışın, para politikası kararlarının ve uluslararası seyahat kısıtlamalarının ekonomik faaliyet düzeyini ve hisse senedi fiyatlarını ciddi şekilde etkilediğini ortaya koymaktadır. Buna karşılık, ulusal ekonomik hareketlilik ve daha yüksek mali politika harcamaları üzerinde uygulanan kısıtlamalar olumlu bir etki yaratsa da teyit edilen COVID-19 vakalarının sayısının artmasının iktisadi faaliyet düzeyi üzerinde önemli bir etki yaratmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Öztürk ve arkadaşları, COVID19 sürecinde Türkiye'deki sektörel etkileri incelemişler ve metal ürünleri ile makine sektörlerinin en çok etkilendiğini, yiyecek-içecek ve gayrimenkul yatırım sektörlerinin ise en az etkilendiğini ortaya koymuştur (Öztürk vd., 2020: 64). Yazarlar çalışmalarında pandeminin sektörel düzeydeki ekonomik etkilerini günlük verileri sabit etkiler yöntemiyle inceleyerek açıklamaya çalışmışlardır. Elde edilen bulgulara göre, sektörel endeksler Avrupa ve Dünya vaka sayılarından ziyade Türkiye'deki vaka sayılarından daha çok etkilenmektedir. Çalışmaya göre, COVID-19 pandemisinin olumsuz ekonomik etkileri en çok metal ürünleri ve makine sektörlerinde görülmektedir. Spor, bankacılık ve sigorta sektörleri ise bu endüstrileri takip etmektedir. Pandemiye bağlı olarak yaşanan ekonomik durgunluğa rağmen yiyecek-içecek, toptan-perakende satış ve gayrimenkul yatırım sektörlerinin pandemiden en az etkilenen sektörler olduğu ifade edilmiştir.

Chudik ve arkadaşları ise makroekonomik etkilerin uzun süreli olacağını ve ülkelerin bu etkilerden farklı şekillerde etkileneceğini göstermişlerdir (Chudik vd., 2020: 24). Çalışma sonucuna göre, COVID-19 dünya üretiminde önemli bir düşüğe yol açacak ve bu azalış uzun süreli olacak, ülke ekonomileri ise bu durumdan farklı derecelerde etkilenecektir. Örneğin, Çin ve diğer gelişmekte olan Asya ekonomileri üzerindeki etkinin daha az şiddetli olacağı tahmin edilirken, Amerika Birleşik Devletleri, Birleşik Krallık ve diğer birçok gelişmiş ekonomiler için bu etki daha derin ve uzun süreli olacaktır. Yazarlar, Asya dışındaki gelişmekte olan piyasaların kırılganlıklarıyla öne çıktığını belirterek hiçbir ülkenin, İsveç örneğinde olduğu gibi, küresel bağlantılar nedeniyle, pandeminin ekonomik etkisine karşı dirençli olmadığını ileri sürmüşlerdir. Ayrıca, uzun vadeli faiz oranlarının başlıca gelişmiş ekonomilerdeki düşük oranlarının bile altına düşebileceğini, ancak gelişmekte olan piyasalarda böyle bir düşüşün olmayacağını iddia etmişlerdir.

Bu çalışmaların ortak bir yönü, COVID-19'un hem kısa hem de uzun vadede global ekonomiye önemli etkilerinin olacağı ve bu etkilerin sektörel, ulusal ve uluslararası düzeyde farklılık göstereceği yönündedir. Ayrıca, pandeminin etkilerinin hükümet politikaları, mali tedbirler ve uluslararası işbirliği gibi faktörlere bağlı olarak değişebileceği de vurgulanmaktadır. Özellikle Fernandes ve Chudik'in çalışmaları, küresel bağlantıların ve entegrasyonun, yerel önlemlerle tamamen hafifletilemeyecek bir risk yarattığını

göstermektedir. Öztürk ve arkadaşlarının çalışması, yerel faktörlerin de uluslararası dinamikler kadar önemli olabileceğini işaret etmektedir.

3. COVID-19'UN EKONOMİK ETKİLERİ

COVID-19'un ekonomik etkilerini kısa dönem ve uzun dönem olmak üzere iki farklı perspektifte ele almak önemlidir. Kısa dönemde, COVID-19 pandemisi işsizlik oranlarını ciddi şekilde artırmıştır. Bu, özellikle turizm, perakende ve hizmet sektörlerinde faaliyet gösteren firmaların faaliyetlerini durdurmak veya kısıtlamak zorunda kalmaları nedeniyle çalışanlarını işten çıkarmasıyla belirginleşmiştir. Ayrıca, küresel ticaretin yavaşlaması da dikkat çekici bir kısa dönem etkisidir. Sınırların kapanması ve taşımacılıkta yaşanan sınırlamalar, özellikle dışa bağımlı ekonomiler için ciddi gelir kayıplarına yol açmıştır. Hükümetler bu krize hızlı bir şekilde müdahale etmek için acil teşvik paketleri, kurtarma fonları oluşturmuş ve faiz oranlarında kesintilere gitmiştir.

Uzun dönemde ise, pandemi özellikle teknoloji ve sağlık sektörlerinde yükselişe neden olurken, diğer sektörler için yapısal değişiklikleri kaçınılmaz kılmıştır. Örneğin, birçok işletme iş modelini dijitalleştirmeyi veya otomasyona geçmeyi düşünmeye başlamıştır. Ayrıca, hükümetlerin pandemi mücadelesi için yaptığı yüksek harcamalar, uzun dönemde devlet borçlarına ve ekonomi politikalarına etki edecektir. Bu da gelecekteki harcama ve yatırım kararlarını etkileyecek önemli bir faktördür. Son olarak, pandemi uluslararası ticaret ve işbirliklerini de etkileyecektir; ticaret anlaşmaları, tedarik zincirleri ve hatta ülkeler arası politik ilişkiler yeniden gözden geçirilecektir.

Kısa dönem etkileri acil ve belirgin olurken, uzun dönem etkileri daha yapısal ve genellikle zaman içinde gelişen değişiklikleri ifade eder. Her iki dönem de, ekonomik politikaların ve stratejilerin oluşturulması için dikkate alınmalıdır.

3.1. Kısa Dönemli Etkiler

COVID-19'un kısa dönem etkileri oldukça belirgindir ve birçok alanda hızlı değişikliklere yol açmıştır. Ekonomik açıdan, işsizlik oranları tırmanmış, küçük ve büyük işletmeler zor duruma düşmüş ve küresel ticaret daralmıştır. Özellikle turizm, perakende ve eğlence sektörleri büyük darbe almıştır. Bu durum, hükümetlerin ekonomiyi canlandırmak için çeşitli teşvik paketleri ve kurtarma planları oluşturmasına neden olmuştur.

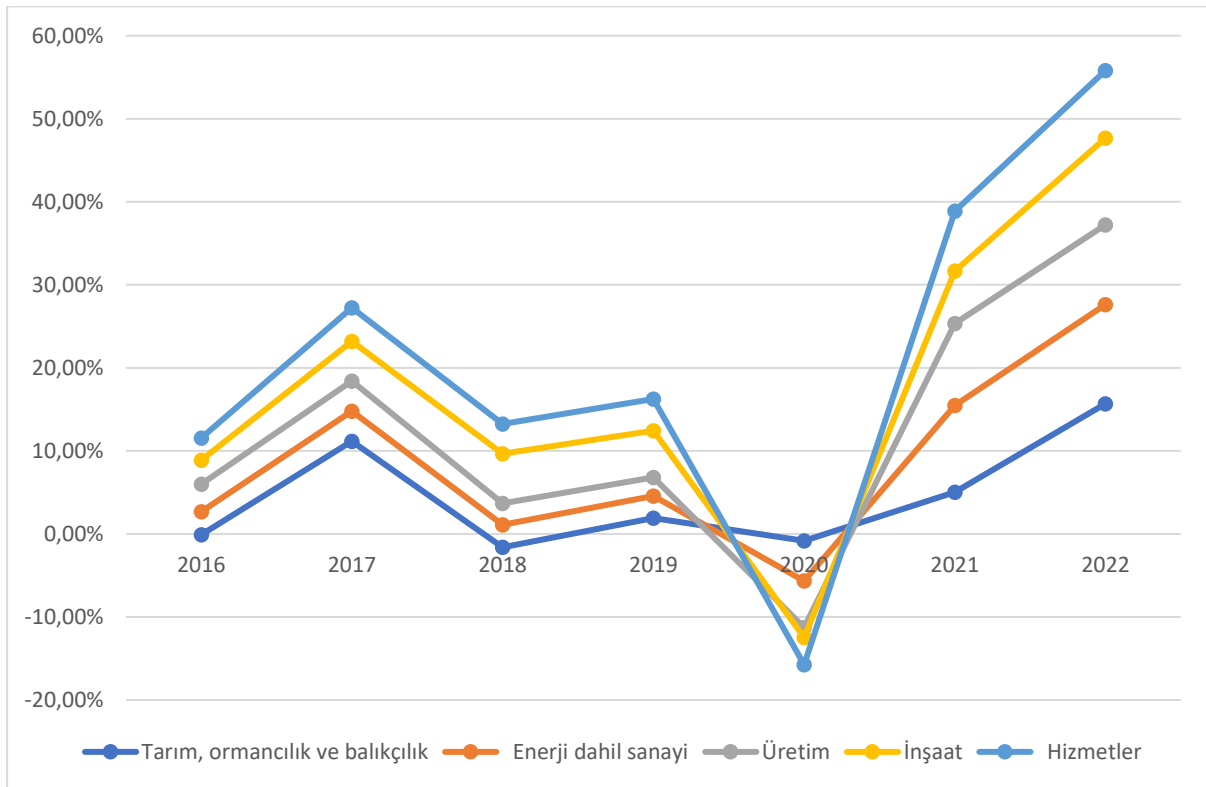
Sağlık sistemleri üzerindeki yük artmış, acil olmayan tıbbi işlemler ertelenmiş ve sağlık çalışanları üzerindeki stres dramatik bir şekilde yükselmiştir. Hastaneler ve sağlık kuruluşları, aşırı talebi karşılamak için kaynaklarını yeniden dağıtmış ve acil durum planları devreye almıştır. Sosyal yaşamda büyük değişiklikler meydana gelmiştir. Sosyal mesafe uygulamaları ve karantina önlemleri sosyal izolasyona yol açmış, bu da psikolojik sağlığı olumsuz etkilemiştir. Uzaktan çalışma ve online eğitim, birçok kesim için yeni normlar haline gelmiştir. Taşımacılık sektörü, özellikle havayolu taşımacılığı, önemli ölçüde etkilenmiş, birçok rota iptal edilmiş veya sınırlanmıştır. Bu durum, küresel hareketliliği ve ticareti olumsuz etkilemiştir.

Hükümetler arası ve uluslararası koordinasyon gereksinimi artmış, ve bu süreçte bazı uluslararası organizasyonlar ve ülkeler öne çıkmış, bazıları ise eleştirilmiştir. Genel olarak, COVID-19'un kısa dönem etkileri, dünya çapında derin ve yaygın değişikliklere neden olmuştur.

COVID-19 salgını, Avrupa Birliği'nde birçok sektörü farklı biçimlerde etkilemiştir. Temel ihtiyaçların karşılanması için kritik olan tarım, ormancılık ve balıkçılık sektörleri nispeten daha az etkilenmiş, ancak bu sektörlerde de işgücü eksiklikleri ve ihracat kısıtlamaları gibi sorunlar yaşamıştır. Enerji ve sanayi sektörlerinde enerji talebinin düşmesi ve tedarik zincirindeki kesintiler üretimi olumsuz etkilemiştir. Ancak, yenilenebilir enerji sektörü yatırım almaya devam etmiştir.

Üretim sektörü, tedarik zincirinin aksamaları ve lojistik sorunları nedeniyle zor günler geçirmiştir. Ancak, tıbbi ekipman ve temizlik ürünleri gibi kritik ürünlerde talep artışı yaşanmıştır. İnşaat sektörü, sosyal mesafe önlemleri nedeniyle yavaşlamıştır; fakat hükümetlerin ekonomik canlandırma paketleri sektöre bir miktar hareketlilik kazandırmıştır.

Hizmet sektörü, özellikle turizm, perakende ve yeme-içme gibi alanlarda büyük daralmalar yaşarken, dijital hizmetler ve e-ticaret büyümeye devam etmiştir. Salgın, ekonomik yapıları ve tüketici davranışlarını derinden etkilemiş, sektörlerin geleceği için yeni normlar ve stratejilerin geliştirilmesini zorunlu kılmıştır. Şekil 1 2016-2022 yılları arasında sektörlerin büyüme oranlarını göstermektedir.

Şekil 1. Avrupa Birliği Sektörel Büyüme Oranları (%) (2016-2022)

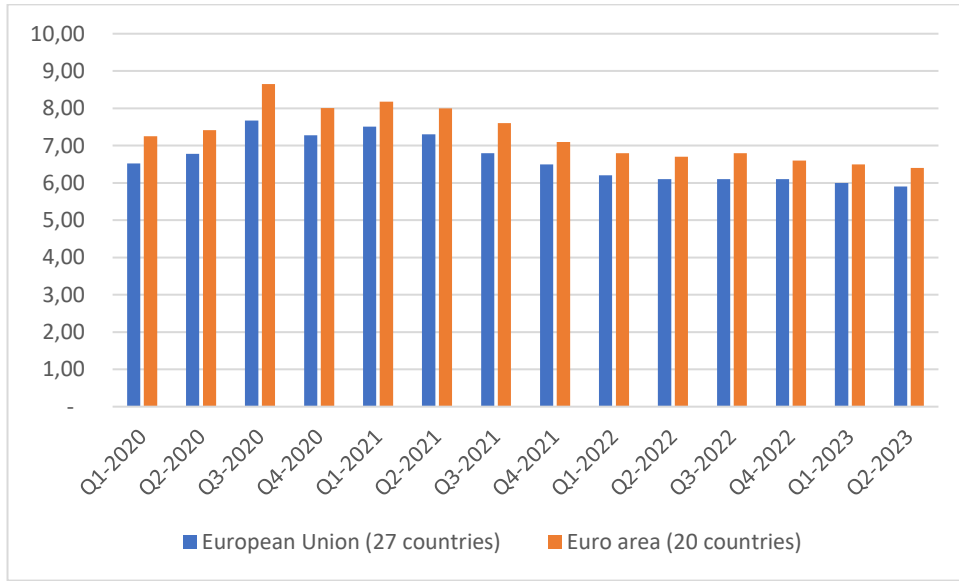
Kaynak: OECD Stat., 2023

3.1.1. İstihdam

Salgın nedeniyle birçok şirket faaliyetlerini azaltmak veya durdurmak zorunda kaldı, bu durum bazı sektörlerde işlerin kaybedilmesine neden oldu. Özellikle turizm, ulaştırma, konaklama, perakende ve hizmet sektörleri gibi sektörlerde büyük iş gücü kayıpları yaşandı.

İşsizlik oranları önemli ölçüde arttı ve birçok insan gelir kaynaklarını kaybetti. WEO 2020'de küresel ekonomik daralmanın %3,1 olduğunu açıklamıştır (IMF, 2021). OECD, küresel ekonominin 1929 Ekonomik Burhan'ından bu yana en derin durgunluğu yaşadığını belirtmiştir. Buna ek olarak OECD, ülkelerin pandemi nedeniyle ticaret ve yatırım kısıtlamalarına gittiklerini ve ülke bazında uygulanmakta olan farklı politik yaklaşımların küresel ekonomiyi yavaşlattığını rapor etmiştir.

Avrupa Birliği İstatistik Ofisi (Eurostat) tarafından yayınlanan üçüncü çeyrek verilerine göre, istihdam edilen kişi sayısı, 2020'nin ikinci çeyreğinde, istihdam Euro bölgesinde %2,9, AB'de ise %2,7 oranında azalmıştır. Şekil 2'de görüldüğü gibi önlemlerin azalmasıyla 2020 yılının üçüncü çeyreğinde istihdam hem Euro bölgesinde hem de AB'de bir önceki çeyreğe göre %0,9 artmıştır (Eurostat, 2023).

Şekil 2. Avrupa Birliği İşsizlik İstatistikleri (2020-2022)

Kaynak: OECD Stat., 2023

3.1.2. GSYİH Değişimleri

COVID-19, 2020'nin başında özellikle Çin'de ekonomik aktivitelerin yavaşlamasına yol açarak büyük bir ekonomik krize neden oldu. Çin'in Wuhan şehrinde fabrikaların kapanması, küresel tedarik zincirlerini bozdu ve bir arz şoku yaşanmasına sebep oldu. Çoğu ülke, hem yurt içi hem de yurt dışı uçuşları iptal etti. Neredeyse tüm ülkelerde büyük ölçekli etkinlikler iptal edildi, ve topluca insanların bir araya gelmemesi için uyarılar yapıldı. İş yerleri kapandı, sosyal etkileşimler sanal ortama taşındı. Birçok hükümet, vatandaşları evde kalmaya teşvik etti ve zorunlu olmayan faaliyetler durduruldu. Bu koşullar, firmalar ve bireyler için düşük tüketici talebi, yatırım belirsizliği ve likidite kısıtlamaları gibi bir dizi talep şokunu tetikledi. Dünya ticareti, turizm, sermaye hareketleri, işçi dövizleri ve emtia fiyatları çöküş yaşadı.

2020 yılı öncesinde, küresel GSYİH'nin %2,3 büyümesi bekleniyordu. Ancak, 2020 yılında bu oran %3,1 daralma olarak gerçekleşti. Bu, 2009 yılında görülen %0,1'lik daralmadan çok daha büyük bir çaptadır ve Büyük Buhran'dan bu yana yaşanan en ciddi ekonomik küçülmeyi

temsil etmektedir. Ancak 2021 yılında %5,4'lük bir artışla ekonomik bir toparlanma kaydedilmiştir (IMF, 2023a).

Uluslararası mal talebinde yaşanan düşüş, dünya ekonomisini olumsuz etkilemeye devam etmektedir. COVID-19 pandemisi, hem ulusal hem de uluslararası düzeyde emek, sermaye, mal ve hizmet hareketlerini kısıtladı, ve tüm ekonomiler 2020 yılında farklı seviyelerde bu durumdan etkilendi. Tablo 1, dünya ekonomilerinin 2019, 2020 ve 2021 yıllarındaki gerçekleşen ve 2023 ile 2024 yılları için öngörülen yıllık büyüme oranlarını sunmaktadır.

Tablo 1. Dünya Ekonomik Görünümü, Reel GSYİH Büyüme (Yıllık Yüzde Değişim)

	2019	2020	2021	2022	2023*	2024*
Dünya	2,8	-3,1	6,0	3,4	2,8	3,0
Gelişmiş Ekonomiler	1,7	-4,5	5,2	2,7	1,3	1,4
Gelişmekte Olan Ekonomiler	3,6	-2,1	6,6	4,0	3,9	4,2
Euro Bölgesi	1,3	-6,3	5,2	3,5	0,8	1,4
Almanya	0,6	-4,6	2,6	1,8	-0,1	1,1
Fransa	1,3	-8,0	6,8	2,6	0,7	1,3
İtalya	0,3	-8,9	6,7	3,7	0,7	0,8
İspanya	2,0	-4,6	5,1	5,5	1,5	2,0

Kaynak: IMF, World Economic Outlook, 2023

*WEO tahminleri

Ekonomik faaliyetin üçte ikisini oluşturan tüketici harcamalarında salgının nedeniyle bir düşüş yaşanmıştır. Salgının insanların ruh sağlığı ve tüketici davranışları üzerinde önemli etkileri olduğu gözlemlenmektedir. Tüketici güvenindeki değişiklerin ilk etkilerini gözlemlenmek için virüsü ilk rapor eden ülke olan Çin'e bakılabilir. Mart 2020'ye kadar Çin'de üretim seviyelerinde artış yaşanmakla beraber tüketici harcamaları eski seviyelerine ulaşamadı. Çinli tüketiciler bir önceki mart ayına göre perakendeye harcadıkları miktarın altıda birini harcadılar. Almanya'da da benzer tecrübeler yaşandı. Mağazaların yeniden açılmasına rağmen harcama oranlarının ve tüketici güveninin düşük olduğu gözlemlendi. Motorlu taşıtlar ve motosikletler dışında perakende ticarete ekonominin genelinde izlendiği gibi pandeminin yaşandığı ilk yoğun dönemde satışların önemli oranda düştüğü gözlemlenmiştir. Sonbaharın başlamasıyla satışlarda yeni düşüşler yaşansa da bu düşüşler Mart ve Nisan aylarında yaşanan düşüşlerden daha az olsa da küresel ekonominin toparlanmasının kısa dönemde gerçekleşmeyeceğine işaret etmektedir.

Büyük Buhran'dan bu yana ilk kez hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ekonomiler aynı zamanda durgunluk yaşadılar. Uluslararası Para Fonu'nun (IMF) tahminine göre, 2024 yılına kadar salgının etkisi ile kümülatif üretim kaybının 13,8 milyar dolar olacağı tahmin edilmektedir (IMF, 2020). Pandeminin uzun bir süre devam etmesi halinde şimdiye kadar yaşanmış tüm krizlerden daha derin zararlara yol açması beklenmektedir. Yalnızca ABD'de, işsizlik maaşı talepleri mart ayından itibaren rekor bir değer olan 9,9 milyona yükseldi.

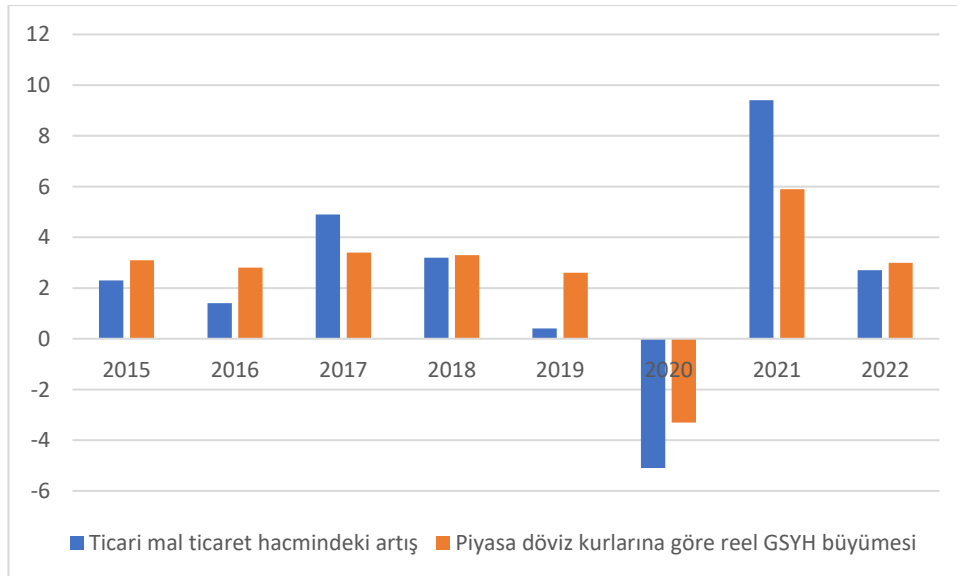
İşçiler işten çıkarıldıkça ve şirketler yatırımı durdurdukça ve hatta iflas ettikçe, işgücüne olan talep azalmaktadır. Salgın kontrol altına alınabilse bile kitlesel işsizlik ve yaygın iflaslar ve özel sektör yatırımlarındaki düşüşler nedeniyle ekonomik geri dönüşlerin zor olması beklenmektedir.

3.1.3. Üretim, Ticaret Hacmi ve İthalat-İhracat Etkileri

COVID-19 salgını, dünya genelinde olduğu gibi Avrupa ülkeleri üzerinde de önemli ekonomik etkilere yol açmıştır. Salgının başlangıcında, birçok Avrupa ülkesi zorunlu kapanmalar, seyahat kısıtlamaları ve diğer kısıtlamalar nedeniyle büyük ekonomik daralmalar yaşadı. Üretim faaliyetlerinin durması, tüketici harcamalarının azalması ve küresel talebin düşmesi gibi faktörler ekonomik büyümeyi olumsuz etkiledi. Salgın, küresel tedarik zincirlerini etkiledi ve uluslararası ticareti azalttı. Seyahat kısıtlamaları ve sınır kontrolleri nedeniyle ihracat ve ithalat büyük ölçüde azaldı. Özellikle, Avrupa'nın turizm sektörü, turist akışındaki düşüş nedeniyle önemli bir darbe aldı.

Pandemi, küresel tedarik zincirlerini ciddi şekilde etkiledi. Birçok ülke, özellikle ilk aylarda, tıbbi malzeme ve yiyecek gibi temel ihtiyaç maddelerinin yetersizliğiyle karşılaştı. Bu durum, ülkelerin kendi üretim kapasitelerini güçlendirmeyi ve tedarik zincirlerini daha sağlam hale getirmeyi düşünmelerine yol açtı.

Avrupa Birliği ülkelerinde pandeminin yoğun olarak hissedildiği Mart ve Nisan aylarında endüstriyel üretimin büyük düşüşler gösterdiği görülmektedir. Bu dönemde sokağa çıkma yasaklarının endüstriyel üretimi düşürdüğü görülmüştür. Şekil 3'de görüldüğü gibi 2020 yılı içinde Euro Bölgesinde üretim miktarı 6,3% azalmıştır. Endüstriyel arzın azalmasında insanların eve kapanmaları ve çeşitli zorunlu olmayan harcamalarını azaltmaları rol oynamıştır. Alınan tedbirler sonucu endüstriyel üretim 2021 yılında 5,0% oranında artış göstermiştir (IMF, 2023).

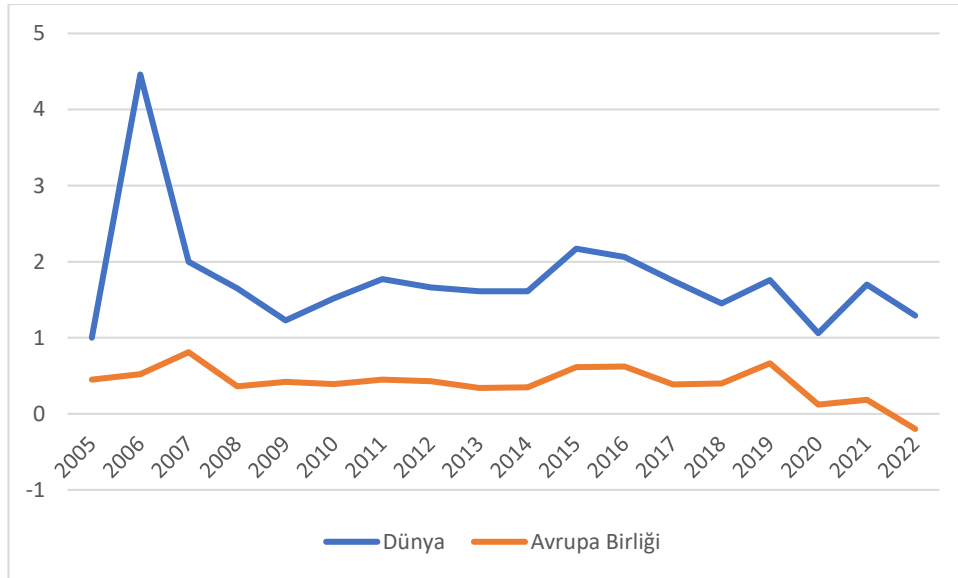
Şekil 3. Dünya Mal Ticaret Hacmi ve GSYİH Büyümesi, 2015-2022

Kaynak: WTO, Global Trade Outlook and Statistics, 2023

COVID-19 salgını farklı sektörleri farklı şekillerde etkiledi. Örneğin, turizm ve havayolu sektörleri salgından olumsuz etkilendi ve büyük kayıplar yaşadı. Diğer yandan, e-ticaret, online hizmetler ve sağlık sektörü gibi diğer sektörlerde ise büyüme ve talep artışı görüldü.

İlk olarak Çin'de başlayan mal üretimindeki kesintiler ve yavaşlama, Çin'deki fabrikalarda ve Çin'den tedarik edilen bileşenleri kullanan ülkelerde dalgalanmaya neden oldu. Çin 2019 itibarıyla küresel ürün ve hizmetlerin yaklaşık %15'ini üreterek dünyanın en büyük ihracatçısıydı. Salgının başladığı Wuhan'da, teknoloji ve tüketici elektroniği, giyim ve tekstil, çelik ve alaşımları ve diğer ürünleri üreten yaklaşık 500 üretim tesisi kapandı. Kısıtlamalar Çin geneline yayılırken, Güney Kore, Japonya ve Amerika da dâhil olmak üzere birçok ülkedeki firmalar tedarik zincirlerindeki aksamalardan etkilendi. Forbes, Fortune 1000 şirketlerinin %94'ünün tedarik zinciri kesintileri yaşadığını bildirdi (Sherman, 2020). Ekonomilerin arz tarafında yaşanan bu olumsuz gelişmeler neticesinde küresel ticaretin büyümesinin önemli ölçüde zayıfladı ve küresel ticaret 2020 yılında yüzde 5,1 daraldı (WTO, 2023: 3).

Mevcut durgunluk, sermaye malları ve dayanıklı tüketim mallarına olan talebi düşürdüğü için durgunluklarda keskin bir rol oynamaktadır. Azalan ticaret hacimleri de kısmen, firmalar yabancı üreticilere bağımlılıktan kaynaklanan kırılabilirlikleri azaltmak için üretimi yeniden kendi ülkelerine taşıdıkça tedarik zincirlerinde değişikliklere yol açmaktadır. Bu gelişmenin bir yansıması olarak Şekil 4'te görüldüğü gibi küresel GSYH'nin bir payı olarak doğrudan yabancı yatırım akışlarının, pandemi öncesi on yıldaki seviyelerinin oldukça altında kalmıştır. Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı, dünya çapındaki doğrudan yabancı yatırımların (DYY) 2020'de %42 oranında azaldığını ve bunun da "küresel üretim ağlarına ve tedarik zincirlerine kalıcı zararlar vereceğini" duyurdu (UNACTAD, 2023).

Şekil 4. Doğrudan Yabancı Yatırım İçe Doğru, Trilyon ABD doları, 2005 – 2022

Kaynak: OECD, FDI flows, 2023

COVID-19 pandemisinin Avrupa Birliği'nde DYY üzerindeki etkileri oldukça çeşitli ve karmaşıktır. Pandeminin ilk aylarında, belirsizlik ve iş dünyasının yavaşlamasıyla birlikte

DYY'de ciddi bir düşüş yaşanmıştır. Ancak bu dönemde, sağlık ve biyoteknoloji gibi bazı sektörler önemli yatırımlar çekmiştir. AB üyesi ülkeler, yerel işletmeleri ve stratejik sektörleri korumak için çeşitli müdahalelerde bulunmuşlardır. Regülasyon ve politika açısından, AB ve üye ülkeleri yabancı yatırımları daha sıkı bir şekilde denetlemeye başlamış, özellikle stratejik öneme sahip sektörler ve teknolojiler üzerindeki kontrolleri artırmıştır. Ayrıca, AB diğer ülkelerle birlikte DYY konusunda ortak politikalar ve standartlar geliştirmeyi hedeflemektedir.

Pandeminin uzun dönemli etkilerinden birisi de bazı şirketleri üretimlerini ana ülkelerine taşımaları (reşoring) olmuştur. Ayrıca, dijital dönüşüm hız kazanmış ve bu da yeni yatırım fırsatları oluşturmuştur. Küresel tedarik zincirlerinin daha dayanıklı hale getirilmesi için stratejik yatırımlar teşvik edilmiştir.

3.1.4. Fiyat Artışları

COVID-19 salgını, Avrupa'nın ekonomik yapısını etkilemeye devam ediyor, ve bu etkiler enflasyon üzerinde de belirginleşiyor. Salgının ilk döneminde, hükümetlerin aldığı sıkı karantina ve seyahat kısıtlamaları nedeniyle talepte ciddi düşüşler yaşandı. Bu durum, özellikle hizmet sektöründe deflasyonist etkilere yol açtı. Ancak, tedarik zincirinde yaşanan aksamalar ve küresel lojistik sorunları, birçok ürün ve hizmetin maliyetini artırdı. Özellikle enerji ve gıda fiyatlarında yaşanan yükselmeler, enflasyonist baskıları artırdı.

Avrupa Merkez Bankası ve üye ülkelerin hükümetleri, ekonomiyi canlandırmak adına genişleyici mali ve parasal politikalar benimsedi. Bu likidite artışı, para arzını genişletti ve enflasyon üzerinde yukarı yönlü bir etki yarattı. Ancak, bu tür politikaların enflasyonist etkisi ülkelere ve sektörler göre değişiklik gösterebiliyor. Enerji fiyatlarının salgın sürecinde dalgalı bir seyir izlemesi, enflasyonun hareketini daha da karmaşıktırdı. Örneğin, petrol fiyatlarında yaşanan yükselmeler, ulaşım maliyetlerini artırarak genel fiyat seviyesine yansıdı.

Uzun vadeli olarak, yüksek kamu borçları ve olası mali sıkılaştırma politikaları, enflasyon beklentilerini etkilemekte. Bunun yanı sıra, pandemi sürecinde değişen tüketici alışkanlıkları ve tasarruf eğilimleri, talep tarafından enflasyonu etkileyecek yeni dinamikler yaratmaktadır.

Sonuç olarak, COVID-19 salgını, Avrupa'da enflasyonu çeşitli şekillerde etkilemiş ve bu etkiler karmaşık bir yapıya sahiptir. Hem talep hem de arz tarafında yaşanan değişimler, ekonomi politikalarının dikkatli bir şekilde planlanmasını gerektirmektedir.

3.1.5. Gelir Dağılımı

COVID-19 salgını, tüm dünya gibi Avrupa'yı da derinden etkiledi. Ancak salgının sosyoekonomik etkileri, toplumun farklı kesimleri arasında eşit dağılmamıştır. Düşük gelirli kesimler, hizmet sektöründe yoğunlaşmış olmaları ve evden çalışma imkanlarının sınırlı olması nedeniyle, daha fazla zarar görmüşlerdir. Özellikle turizm, perakende ve yiyecek-içecek sektörlerinde çalışanlar, işlerini kaybetme riskiyle karşı karşıya kalmışlardır.

Buna karşılık, yüksek gelirli ve beyaz yakalı kesim, teknoloji kullanımı sayesinde evden çalışabilmekte ve bu sayede ekonomik daralmadan daha az etkilenmektedir. Ayrıca, düşük faiz oranları ve genişleyici mali politikalar, finansal varlık fiyatlarını artırarak varlıklı kesimin daha da zenginleşmesine yol açmıştır.

Avrupa ülkelerinin çoğu, vatandaşlarına ekonomik destek sağlayacak sosyal yardım programları uygulamıştır. Ancak bu programlar, her zaman tüm kesimlerin ihtiyaçlarını karşılayamamış ve özellikle serbest meslek sahibi veya geçici işlerde çalışanları dışarda bırakmıştır. Eğitim konusunda da eşitsizlikler derinleşmiştir. Düşük gelirli aileler, çocuklarına gerekli teknolojik imkanları ve uygun bir çalışma ortamı sağlayamamış, bu da uzaktan eğitimin kalitesini etkilemiştir. Kadınlar salgından erkeklerden daha olumsuz etkilenmişlerdir. Çünkü kadınlar, çocuk bakımı ve ev işleri gibi sorumluluklarla daha fazla yüklenmek zorunda kalmışlar ve bu da işgücüne katılımlarını olumsuz yönde etkilemiştir.

Sonuç olarak, COVID-19 salgını Avrupa'da gelir dağılımında mevcut eşitsizlikleri daha da artırmış ve yeni formlarını ortaya çıkarmıştır. Bu eşitsizliklerin uzun vadede toplumsal ve ekonomik yapı üzerinde ciddi etkileri olabileceği düşünülmektedir.

3.2. Uzun Dönemli Etkiler

COVID-19'un uzun dönem etkileri çeşitli alanlarda ve farklı şiddetlerde görülmektedir. Ekonomik açıdan, pandemi birçok sektörü olumsuz etkilemiş, işsizliği artırmış ve küresel ticareti yavaşlatmıştır. Ancak teknoloji ve sağlık sektörleri gibi bazı alanlar, hızlı bir büyüme ve yatırım dönemi yaşamıştır. Aynı zamanda, devlet harcamaları ve borç seviyeleri artmıştır, bu da gelecekte ekonomik politikalara yön verecek önemli bir faktördür. Sağlık sektörü üzerindeki etkileri de dikkate değerdir. Sağlık sistemleri zorlanmış, acil olmayan prosedürler ertelenmiş ve psikolojik sağlık sorunları artmıştır. Ayrıca, pandemi aşı ve ilaç geliştirme süreçlerini hızlandırmış, teletıp gibi uzaktan sağlık hizmetlerinin gelişmesini sağlamıştır.

Sosyal ve kültürel alanda, pandemi sosyal izolasyon, uzaktan çalışma ve eğitim gibi kavramları norm haline getirmiştir. Bu değişiklikler, ruh sağlığından aile dinamiklerine, şehir planlamasından enerji tüketimine kadar birçok alanda uzun vadeli etkilere sahiptir. Eğitim sektörü, uzaktan ve karma eğitim modelleriyle dönüşmüştür. Bu, eğitim erişiminde fırsat eşitsizliklerini hem artırabilir hem de azaltabilir, bu konu gelecekte önemli bir araştırma alanıdır. Pandemi hükümetlerin kriz yönetimi kapasitelerini de test etmiştir. Bu, gelecekteki benzer krizlere yanıt verme kabiliyetini geliştirmek için değerli dersler sunabilir. Özellikle uluslararası işbirliği ve koordinasyon, pandemi sonrası dönemde daha da önemli hale gelecektir.

3.2.1. Yatırımlar ve Yenilikler

COVID-19 döneminde AB üye devletlerinde çeşitli yatırımlar ve yenilikler gerçekleşmiştir. Bu gelişmeler, sağlık, teknoloji, enerji ve sosyal yardım gibi çeşitli sektörleri kapsamaktadır. Pandemi sürecinde hastaneler ve sağlık çalışanları üzerinde büyük bir baskı oluştu. Bu durum, sağlık sistemine ek finansman gereksinimini artırdı. AB ülkeleri, aşı geliştirme ve üretimine önemli yatırımlar yaptılar. Bu yatırımların bir kısmı, Avrupa İlaç Ajansı ve ulusal sağlık bakanlıkları aracılığıyla koordine edildi. Pandemi sırasında, tıbbi malzeme ve ekipman (örneğin, vantilatörler, maskeler) üretimi için yerel ve ulusal yatırımlar yapıldı. Ofis çalışanlarının uzaktan çalışabilmesi için ilgili teknolojilere de yatırım yapıldı. Okulların kapanması ile, online eğitim platformlarına ve araçlarına yatırım artırıldı. Mobil uygulamalar ve veri analizi araçları, COVID-19'un izlenmesi ve kontrolü için geliştirildi. Enerji ve sürdürülebilirlikle ilgili yatırımlara hız verildi. AB'nin yeşil enerjiye ve

sürdürülebilirliğe olan taahhüdü, pandemi döneminde de devam etmiştir. Enerji sektöründe, verimliliği artırmak için çeşitli dijitalleşme projeleri hayata geçirilmiştir.

3.2.2. Sosyal Güvenlik Sistemleri

COVID-19 döneminde sosyal güvenlik sistemleri, AB ülkelerinde büyük bir öneme sahip olmuştur. Pandemi, zaten mevcut olan sosyal güvenlik mekanizmalarının sınırlarını test etmiş ve birçok ülke bu sistemlerini güçlendirmek veya yeniden düzenlemek zorunda kalmıştır. Pandemi sırasında işsizliği önlemek ve şirketleri desteklemek için çeşitli sosyal yardım programları oluşturulmuştur. İşini kaybedenler için yeni beceriler kazandırma ve yeniden istihdama yönelik programlar geliştirilmiştir.

Pandeminin getirdiği ekonomik durgunluk nedeniyle birçok kişi işsiz kalmıştır. İşsizlik yardımları genellikle artırılmış ve daha fazla kişiye ulaşacak şekilde genişletilmiştir. Çalışanların işlerini kaybetmemesi için geçici çalışma programları uygulanmıştır. Bu programlar aracılığıyla, işverenler çalışanlarının bir kısmını devlet destekli olarak istihdam edebilmişlerdir.

COVID-19'un sağlık sistemlerine olan yükü dikkate alındığında, sosyal güvenlik kapsamında sağlık hizmetlerine ek finansman sağlanmıştır. Ayrıca, virüsle mücadele kapsamında test, tedavi ve aşılama hizmetleri genellikle ücretsiz sunulmuştur. Evsizler, göçmenler ve diğer dezavantajlı gruplar için özel sosyal yardım programları oluşturulmuş ve bu gruplara yönelik barınak, yiyecek ve sağlık hizmeti gibi temel ihtiyaçlar karşılanmıştır.

Okulların ve bakım evlerinin kapanması, ebeveynler ve bakıcılara ek yükler getirmiştir. Birçok ülkede bu kişilere yönelik mali destek sağlanmış veya var olan destekler genişletilmiştir. Uzaktan çalışma koşulları ve esnek çalışma saatleri, çalışanların iş ve özel yaşam arasında denge kurabilmesi için sosyal güvenlik politikalarına dahil edilmiştir.

Bu yatırımlar ve yenilikler, AB'nin genel ekonomik ve sosyal yapılarını güçlendirmeye yöneliktir. Ancak, etkilerinin tam olarak nasıl olacağı, yatırımların uygulanma hızına ve vatandaşların bu yeni koşullara adaptasyonuna bağlı olacaktır. Bu politikaların uzun vadeli etkileri ve sürdürülebilirliği, gelecekteki araştırmaların konusu olacaktır.

3.2.3. Ekonomik Politika Değişiklikleri

Hükümetler, genellikle Keynesyen ekonomi teorilerini benimseyerek ekonomiyi canlandırmak için çeşitli teşvik paketleri oluşturdu. Yatırımların seviyesi ve doğası, ekonomik toparlanmanın hızını ve etkinliğini etkilemektedir. Örneğin, altyapı yatırımları, istihdamı artırabilir ve ekonomik aktiviteyi teşvik edebilir. Bu hükümet destekleri üye AB ülkelerinde doğrudan gelir desteği, işsizlik yardımları, kredi garantileri ve vergi indirimleri gibi çeşitli önlemleri içerdi.

AB üye devletlerinin COVID-19 için geliştirdikleri politikalar, ekonomik sonuçlar üzerinde farklı etkilere sahip olmuştur. Kısıtlamaların sertliği, ekonomik aktivite üzerinde doğrudan bir etki yapmıştır. Örneğin, tam kapanma uygulayan ülkelerde perakende ve hizmet sektörü ciddi daralmalar yaşamıştır. Ekonomik teşvik paketlerinin büyüklüğü ve kapsamı, ekonomik daralmayı yavaşlatma kapasitesine sahiptir. Almanya gibi ülkeler geniş teşvik paketleri ile işsizliği ve iflasları minimumda tutmayı başarmıştır. Turizm gibi bazı sektörler, özellikle Güney Avrupa ülkelerinde, pandemiden ciddi şekilde etkilenmiştir. Kuzey Avrupa'da ise

daha çeşitlendirilmiş ekonomiler bu etkileri biraz daha iyi yönetebilmiştir. Pandemi, dijitalleşme ve yeşil enerji gibi alanlarda yenilik ve gelişmeye yol açmıştır. Bu tür yatırımlar, uzun vadede olumlu ekonomik etkilere sahip olabilir.

AB, genel bir çerçeve oluşturarak finansal destek sağlamış olsa da, ulusal hükümetlerin uyguladığı politikaların sonuçları arasında farklar bulunmaktadır. Bu durum, farklı ülkelerde ekonomik toparlanmanın hızında çeşitlenmelere neden olmuştur. Pandemi öncesi borç durumları, ülkelerin ekonomik sarsıntıları ne derecede etkili bir şekilde karşılayabileceğini belirlemiştir.

Bu faktörlerin bir araya gelmesi, AB üye devletlerinin ekonomik performanslarını farklı şekillerde etkilemiştir. Ancak genel olarak, etkin politikalar ve koordinasyon, ekonomik toparlanmayı hızlandırmıştır.

COVID-19 salgını, AB ülkelerini ekonomik ve sosyal açıdan ciddi şekilde etkiledi. Ekonomik belirsizlik ve sağlıkla ilgili endişeler, genel olarak toplumun ruh sağlığını olumsuz etkiledi. Depresyon, anksiyete ve diğer mental sağlık sorunları yaygınlaştı. Bu durum, sosyal hizmetlere olan ihtiyacı artırdı ve aynı zamanda iş yerlerinde üretkenliği etkiledi. Her ülke, vatandaşlarını desteklemek ve ekonomik çöküşü önlemek için farklı sosyal güvenlik önlemleri aldı.

Almanya, bu dönemde Kurzarbeit programını genişleterek işten çıkarmaları önlemeye ve işçilerin gelirini korumaya çalıştı (Bloomberg, 2023). Ayrıca, freelancer ve küçük işletmeler için finansal destek paketleri oluşturuldu. Bu adımlar, ekonomik daralmanın sosyal etkilerini hafifletmeyi amaçlıyordu.

Fransa da benzer bir yaklaşım izledi. "Chômage Partiel" programı aracılığıyla işverenler, çalışanlarını işten çıkarmak yerine devlet destekli bir gelir sağlayabiliyorlardı. Ayrıca, Fransız sağlık sistemine ek kaynaklar ayrıldı ve acil durum fonları oluşturuldu (Eurofound, 2023a). İtalya'da ise "Cassa Integrazione" adlı bir program aktive edildi. Bu program sayesinde, işçilerin maaşları korunuyor ve yoksulluk riski altındaki ailelere nakit yardımlar yapılabiliyordu (Eurofound, 2023b). Diğer AB ülkeleri de benzer stratejiler izledi. Örneğin, İspanya evsizler ve yoksullar için özel yardım programları oluşturdu, Hollanda küçük işletmelere finansal yardım sağladı ve İsveç sağlık sektörüne yatırım yaptı.

Sonuç olarak, AB ülkelerinin sosyal güvenlik sistemleri, pandemiye özgü koşullar ve ülkelerin kendi ekonomik ve sosyal yapılarına göre farklı stratejiler izlemiştir. Bu stratejilerin etkinliği, ancak gelecekte yapılacak kapsamlı analizlerle tam olarak değerlendirilebilecektir.

4. KRİZ YÖNETİMİ

COVID-19 döneminde AB, sağlık, ekonomi, politika ve diplomasi gibi çeşitli alanlarda kriz yönetimi için dikkate değer önlemler almıştır. Sağlık bağlamında, AB aşı dağıtımı için koordine bir yaklaşım benimsemiş ve üye ülkeler arasında aşuya erişim eşitsizliklerini azaltmayı amaçlamıştır. Tıbbi stoklar konusunda, Almanya ve Fransa gibi ülkeler, kendi tıbbi stoklarını ulusal seviyede artırmıştır. Ayrıca, AB'nin "Yeşil Sertifika" programı ile aşılama, test ve iyileşme durumunu gösteren dijital sertifikalar oluşturulmuştur.

Ekonomik alanda, AB, NextGenerationEU ve Avrupa İyileştirme ve Dayanıklılık Fonu gibi mali paketler oluşturarak ekonomik toparlanmayı desteklemiştir. İtalya ve İspanya gibi

ülkeler, küçük ve orta ölçekli işletmeler için finansal yardım paketleri hazırlamışlardır. Ek olarak, hava yolu ve turizm gibi en çok etkilenen sektörlerle özel destek paketleri ve fonlar sunulmuştur.

Politika ve regülasyon açısından, seyahat kısıtlamaları ve karantina politikaları üye ülkeler arasında farklılık göstermiş, ancak genel bir koordinasyon çabası gözlemlenmiştir. AB, pandemi verilerini takip etmek ve paylaşmak için bir veri portalı oluşturmayı planlamıştır.

Diplomasi ve işbirliği anlamında, AB, Çin ve Rusya'nın aşı diplomasisi karşısında birlikte hareket etme gerekliliğini fark etmiş ve Afrika kıtasına aşı dağıtımını ve finansal destek sağlama konusunda aktif rol oynamıştır.

Bu dönem, AB'nin kriz yönetimi kapasitesini ciddi şekilde test etmiş ve bazı eleştirilere de yol açmıştır. Örneğin, aşı dağıtımında yavaşlık ve üye ülkelerin kendi ulusal çıkarlarını koruma eğilimi, AB genelinde birlik ve beraberliği zorlaştırmıştır. Ancak genel anlamda, bu dönem, AB'nin hem iç hem de dış kriz yönetimi kapasitesini gözler önüne sermiş ve üye ülkeler arasında daha sıkı bir işbirliği ve koordinasyonun gerekliliğini vurgulamıştır.

Birleşmiş Milletler (BM), COVID-19 pandemisi sırasında küresel koordinasyon ve tepki mekanizmalarında kritik bir rol oynamıştır. Dünya Sağlık Örgütü (WHO) gibi BM'nin uzmanlık ajansları, pandemi ile ilgili en güncel bilgi ve yönergeleri paylaşmak, test ve aşılama stratejileri oluşturmak ve ayrıca üye ülkelerle sağlık koordinasyonu sağlamak adına önemli çabalar sarf etmişlerdir. Özellikle COVAX mekanizması aracılığıyla aşı dağıtımında etkin bir rol üstlenmişlerdir.

Ekonomik anlamda, BM Gelişme Programı (UNDP), Dünya Gıda Programı ve diğer ajanslar, ekonomik ve gıda güvencesi sağlamak için uluslararası yardım paketleri oluşturmuş ve dünya genelinde ihtiyaç duyulan bölgelere dağıtmışlardır. Diplomasi ve politika alanlarında BM, üye ülkeler, bölgesel örgütler ve diğer uluslararası kurumlar arasında bir diyalog ve işbirliği platformu oluşturmuştur. Bu platform, pandemiye yanıt konusunda global bir koordinasyon sağlamayı amaçlamaktadır. BM ayrıca, genel farkındalığı artırmak ve yanlış bilgilendirmeyi önlemek için bilgilendirme kampanyaları ve web seminerleri düzenlemiştir. Bu çabalar, özellikle kırsal ve bilgiye erişimi kısıtlı alanlarda oldukça değerli olmuştur. BM İnsani İşler Koordinasyon Ofisi (OCHA) ve diğer ajanslar, özellikle acil insani yardım ve lojistik konularında aktif bir rol oynamıştır. Bu ajanslar, ihtiyaç duyulan bölgelere tıbbi yardım, yiyecek ve diğer acil ihtiyaçları hızlı bir şekilde ulaştırmışlardır.

Bu dönemde, BM'nin koordinasyon çabaları, politik gerilimler ve kaynak kısıtlılığı gibi çeşitli zorluklarla karşı karşıya kalmıştır. Özellikle WHO'nun pandeminin başlangıcında yavaş ve yetersiz bir yanıt vermesi, Çin ile ilgili politik hassasiyetleri ve bilgi paylaşımındaki yetersizlikler eleştiri konusu olmuştur. Ancak genel anlamda, BM'nin bu süreçte oynadığı koordinasyon rolü, üye ülkeler arasında birtakım eşitsizlikleri ve politik çekişmeleri aşmayı hedeflemiş ve küresel bir krizin yönetilmesine katkıda bulunmuştur.

Etkin bir kriz yönetimi, pandemilerin kontrol altına alınmasında kritik bir rol oynayabilir. İlk ve en önemli adım, hızlı bir tepki ve erken tanı olacaktır. Bu sayede virüsün erken dönemde yayılması kontrol altına alınabilir, böylece sağlık sistemleri üzerindeki yük azaltılabilir. Test ve tanı kapasitesinin artırılması, bu bağlamda vazgeçilmezdir.

Sağlık sistemleri yatak, vantilatör ve sağlık personeli gibi kaynaklar açısından yeterli olmalıdır. Bu kaynakların etkin bir şekilde ayrılması ve kullanılması, hastaların uygun tedaviyi zamanında alabilmesi için önemlidir. Aşıların hızlı ve adil bir şekilde dağıtılması da önemlidir. Özellikle yüksek riskli grupların ilk olarak aşılanması, toplum sağlığını koruma adına kritik öneme sahiptir. Etkin bir aşı dağıtım planı, bu sürecin hızlı ve düzenli bir şekilde gerçekleşmesini sağlar.

Ekonomik anlamda ise, ekonomik durgunluğu ve iş kayıplarını önlemek amacıyla devletlerin finansal teşvikler ve destek paketleri sunması gerekmektedir. Bu, özellikle küçük işletmeler ve düşük gelirli gruplar için hayati önem taşır.

Toplumun doğru ve zamanlı bilgilendirilmesi, panik ve yanlış bilgilendirmenin önlenmesi için kritiktir. Kamuoyu, güvenilir kanallar aracılığıyla düzenli olarak bilgilendirilmelidir. Uluslararası koordinasyon da unutulmamalıdır. Virüsün yayılmasını kontrol altına almak ve etkili tedavi stratejileri geliştirmek için ülkelerin birlikte çalışması gereklidir.

Esneklik ve adaptasyon, kriz yönetiminin bir diğer önemli özelliğidir. Durumun dinamik doğası göz önünde bulundurularak, planlar esnek ve hızlı bir şekilde adapte edilebilmelidir. Ayrıca, veri analizi ve teknolojinin kullanımı, pandemi yönetiminin etkinliğini artırabilir. Veri, virüsün yayılma modellerini anlamak ve önlem almak için kritik bir araçtır. Etkin bir kriz yönetimi, bu ve benzeri unsurları içermelidir. Ancak bu şekilde, COVID-19 gibi küresel bir krizin olumsuz etkileri en aza indirilmiş olur.

5. TARTIŞMA

COVID-19 pandemisinin Avrupa Birliği ekonomileri üzerinde sektörel etkileri oldukça çeşitlidir. Turizm ve seyahat sektörü, özellikle Güney Avrupa'da, sınırların kapatılması ve seyahat kısıtlamaları nedeniyle ciddi zarar görmüştür. Üretim ve endüstri sektörleri tedarik zincirlerinin bozulması ve talebin düşmesiyle olumsuz etkilenmiş, buna karşın teknoloji ve bilgi sektörü, uzaktan çalışma ve online alışverişin artmasıyla bir fırsat yakalamıştır. Sağlık ve ilaç sektörleri, pandemi sürecinin kritik öneme sahip olduğu alanlar olarak dikkat çekmekte ve hızlı bir büyüme göstermektedir. Enerji sektörü talep azlığı ve fiyat volatilitesi nedeniyle zorlanmış, ancak bu durum yenilenebilir enerjiye olan yatırımları hızlandırmıştır. Perakende ve hizmet sektörü de karmaşık bir tablo çizmektedir; fiziksel mağazalar ve restoranlar kapanırken, online perakende ve teslimat hizmetleri büyümüştür. Taşımacılık sektörü, özellikle hava taşımacılığı, büyük darbe alırken, lojistik ve kargo taşımacılığı olumlu etkilenmiştir. Eğitim sektörü hızlı bir dijitalleşme süreci yaşamış, ancak bu süreç dijital eşitsizlikleri de derinleştirmiştir. Gayrimenkul sektörü de karmaşık bir etki görmüş, ofis ve ticari gayrimenkul talebi düşerken, konut talebi ve fiyatlar değişken bir seyir izlemiştir. Bu çeşitli etkiler, AB üye ülkelerinin ekonomik toparlanma stratejilerinin de farklılaşmasını gerektirmektedir.

Avrupa ülkeleri, salgının ekonomik etkileriyle mücadele etmek için geniş çaplı mali destek önlemleri aldı. Bu önlemler arasında işletmelere nakit akışını sürdürebilmeleri için kredi ve hibe programları, işsizlik maaşlarının genişletilmesi, kısa çalışma ödeneği gibi sosyal güvenlik önlemleri ve vergi kolaylıkları yer alıyordu.

IMF'nin Avrupa için Bölgesel Ekonomik Görünüm raporunda COVID-19 pandemisinin Avrupa ekonomisinde dramatik can kayıplarına ve büyük hasarlara yol açtığı belirtilmekte

ancak uygulanan politikalar sayesinde çok daha yıkıcı sonuçların önlendiği ifade edilmektedir. Rapora göre, Avrupa reel GSYİH 'sının 2020 yılında yüzde 6,3 küçüldüğüne işaret edilerek bu daralmanın II. Dünya Savaşından beri en büyük daralma olduğunun altı çizilmektedir. Aynı raporda, 2021 yılında Avrupa ülkelerinde reel GSYİH artışının gerçekleşeceği ve yüzde 4,7'lik bir büyümenin olacağı belirtilmektedir. Bir önceki yılın aynı çeyreği ile karşılaştırıldığında, mevsimsellikten arındırılmış GSYİH 2020'nin üçüncü çeyreğinde Euro bölgesinde %4,4 ve AB'de %4,3 azaldığı gözlenmektedir (IMF, 2023b). Bu veriler, GSYİH ile istihdam rakamlarının tutarlı bir şekilde birlikte hareket ettiğini göstermektedir.

Avrupa'daki ekonomik faaliyetlerde yılın ilk yarısında pandemi nedeniyle ciddi düşüşler oldu ve ekonomilerde üçüncü çeyrekte görülen toparlanmanın, kapanma tedbirlerinin kademeli olarak kaldırılması sayesinde gerçekleştiğini söyleyebilir. Ancak son haftalarda pandeminin yeniden canlanması, hükümetleri acil sağlık önlemleri almaya sevk etmiştir. Bu önlemlerin başında; örneğin İtalya'da belli saatlerde sokağa çıkma yasağı, eğitimin online ders sistemiyle devam ettirilmesi, toplu taşıma araçlarının kapasitelerinin düşürülmesi ve alışveriş yerlerinin hafta sonları kapalı tutulması gelmektedir. Birleşik Krallık ise AB'den çıkışının ardından, "sürü bağışıklığı" stratejisi benimsemiştir. Ancak, hastanelerin doluluk oranlarının artması ve tıbbi malzeme sıkıntıları, ülkenin politika değişikliğine gitmesine neden olmuştur. İngiltere parlamentosu elzem olmayan bütün dükkanların, barların, restoranların 4 Kasım-2 Aralık döneminde kapanmasını onaylamıştır.

Avrupa ülkeleri, salgının ekonomik etkileriyle mücadele etmek için geniş çaplı mali destek önlemleri aldı. Hükümetler gelir kayıplarını hafifletme, işe almayı teşvik etme, sosyal yardımı genişletme, krediyi garanti etme ve firmalara sermaye enjekte etme çabalarını içeren çeşitli maliye politikaları uygulamışlardır. Bu önlemler arasında işletmelere nakit akışını sürdürebilmeleri için kredi ve hibe programları, işsizlik maaşlarının genişletilmesi, kısa çalışma ödeneği gibi sosyal güvenlik önlemleri ve vergi kolaylıkları yer alıyordu. Bu önlemler, yaygın şirket iflaslarını önlemiş ve istihdamın kısmen toparlanmasına yardımcı olmuştur. Bununla birlikte, istihdam ve işgücüne katılım, salgın öncesi seviyelerin oldukça altında kalmaktadır ve bu kriz uzun süre devam etmesi durumunda milyonlarca insan işlerini kaybetme riski altında kalacaktır.

Merkez bankaları, ortaya çıkan resesyonun daha da tırmanmasını önlemek için büyük çabalar göstermektedir. Avrupa Merkez Bankası (ECB), İngiltere Merkez Bankası ve Federal Rezerv gibi büyük merkez bankalarından farklı bir yaklaşım seçti. ECB, temel faiz oranlarını düşürmek yerine, bankalar için ucuz krediler başlattı ve tahvil alım programını 20 milyar Euro'dan 120 milyar Euro'ya çıkardı (ECB, 2020). Piyasada güveni arttırmaya yönelik bu önlemlere rağmen, Avrupa hisse senedi endeksleri düşmeye devam etmiş ve 10 yıllık İtalyan devlet tahvillerinin getirileri artmıştır. ECB ayrıca, borç verenlerin sermaye ve likidite tamponlarından yararlanmasına izin vererek Avrupa bankaları arasında kötü kredi portföylerine esnek bir şekilde muamele edildiğinin sinyalini verdi.

Salgın nedeniyle ekonomik faaliyetlerin durmasıyla birlikte, Avrupa ülkelerinin bütçeleri büyük ölçüde etkilendi. Gelir kaynaklarının azalması ve mali destek önlemleri nedeniyle bütçe açıkları arttı. Birçok ülke, ekonomiyi desteklemek için borçlanmaya yönelmek zorunda kaldı.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

COVID-19 salgını, dünya genelinde olduğu gibi Avrupa ülkeleri üzerinde de önemli ekonomik etkilere yol açmıştır. COVID-19'nin sebep olduğu ekonomik krizin daha önce yaşanan ekonomik ve mali krizlerden çok farklı olduğu açıktır. Zira COVID-19 çok sayıda insanın ölümüne yol açmasının yanı sıra arz ve talepte yarattığı olumsuz etkileriyle ekonomide durgunluğa yol açmış, işsizlik oranlarında artışa ve özellikle gelişmekte olan ülkelerde gelir dağılımında bozulmalara dolayısıyla fakirliğin artmasına da sebep olmuştur. Pandeminin yol açtığı bu tür olumsuz koşulları hafifletmek için Avrupa ülkeleri birçok ülkede olduğu gibi bir dizi önlemler almak zorunda kalmıştır. Bu önlemlerin başında, kapalı alanlarda bir araya gelmeye getirilen sınırlamalar, belli saatlerden sonra sokağa çıkma yasağı, lokanta, restoran, kuaför ve spor salonlarının kapanması ve esnek çalışma saatleri uygulamalarına geçilmesidir. Pandemiden korunmak için iktisadi faaliyete getirilen bu kısıtlamalara bağlı olarak üretimde düşüşlerin ve buna bağlı olarak işsizlikte artışların olması kaçınılmazdır.

AB üye devletlerinin COVID-19 için politika çözümleri, ekonomik sonuçlar üzerinde belirgin bir etki yaratmıştır. Her ülke farklı sağlık sistemleri, ekonomik yapılar ve sosyal koşullara sahip olduğu için, aynı politika farklı ülkelerde farklı sonuçlar doğurmuştur. Örneğin, kısıtlamaların erken ve sıkı bir şekilde uygulandığı ülkeler, virüsün yayılmasını kontrol altına alabilirken, ekonomik aktiviteyi büyük ölçüde durdurmuşlardır. Diğer yandan, kısıtlamaları hafifleten veya tamamen kaldıran ülkeler, ekonomik aktiviteyi canlandırmayı başarabilirken, sağlık sistemi üzerinde büyük bir baskı oluşturmuşlardır.

Keynesyen ekonomi yaklaşımını benimseyen ülkeler, genellikle doğrudan gelir desteği, istihdam koruma programları ve kredi garantileri gibi teşviklerle ekonomiyi canlandırmaya çalışmışlardır. Bu tür politikalar, özellikle hizmet sektörü gibi pandemiden ciddi şekilde etkilenen sektörlerde, işsizliği kontrol altına almayı ve ekonomik durgunluğu hafifletmeyi amaçlamıştır. Ancak, bu tür teşvik paketlerinin finansmanı ve uygulanabilirliği, ülkelerin ekonomik gücüne ve borç kapasitesine bağlı olarak değişkenlik göstermiştir. Zengin ülkeler genellikle daha geniş kapsamlı destek paketleri sunarken, daha fakir ülkeler sınırlı kaynaklar nedeniyle daha mütevazı önlemler alabilmişlerdir.

AB üye devletlerinin COVID-19'a olan farklı politika yanıtları, ekonomik sonuçları bir dizi faktöre bağlı olarak değişkenlik göstermiştir. Bu faktörler arasında ülkelerin sağlık sistemlerinin kapasitesi, ekonomik yapısı, sosyal güvenlik ağı ve finansal kaynakları yer almaktadır.

Avrupa ülkeleri arasında koordinasyonun artırılarak ortak tedbirler alınması zorunlu hale gelmiştir. Sağlık harcamalarını arttırılması, tüketicilere doğrudan gelir yardımı yapılması, üreticilere sübvansiyonların sağlanması, istihdamın teşvik edilmesi, sosyal yardımların arttırılması, KOBİ'lere kredi garantisi sağlanması ve iflasla karşı karşıya gelen firmalara sermaye aktarılması ve işsizlik yardımlarının arttırılması ekonomik krizin olumsuz etkilerinin azaltılmasında önemli rol oynayacaktır. Bazı ülkelerin istihdamı koruma programlarını güçlendirmeleri, bunun için de özel sektörle uyum içerisinde hareket etmeleri gerekmektedir. İşten çıkarımları önlemek için çalışılmayan saatler için kamu fonlarından ödemelerin yapılması bir örnek olarak verilebilir.

Pandeminin küreselleşme eğilimlerini tersine çevirerek korumacılığı teşvik etmesi serbest ticaretten elde edilen kazanımların kaybı anlamına gelmektedir. Bu etkiler her ülkede farklılık gösterebilir ve zamanla değişebilir. Avrupa ülkeleri, salgının etkileriyle mücadele etmek ve ekonomilerini toparlamak için çeşitli politikalar ve önlemler almışlardır. Nitekim çoğu ülke, yerli firmaları ve işçileri küresel tedarik zinciri aksaklıklardan koruyan politikalar benimseyerek COVID-19'a yanıt vermektedir. Hükümetlerin hâlihazırda ihracat kısıtlamaları getirdikleri ve diğer sektörlerin de malların, hizmetlerin, emeğin ve sermayenin hareketine daha sıkı kısıtlamalar getirme eğiliminde oldukları görülmektedir. Alınan bu önlemler uluslararası ticareti ve dolayısıyla serbest ticaretin yarattığı faydaları azaltacaktır. Salgının uzun vadeli etkileri ve toparlanma süreci hala devam etmektedir.

Krizler için tedbirler ve olası kriz beklentisine yönelik programlar oluşturulmalıdır. Etkili kriz yönetimi, ülkelerin kriz sonucunda aldığı zarar miktarını büyük ölçüde azaltma potansiyeline sahiptir. Gerek Avrupa ülkeleri ve gerekse Birleşmiş Milletler çatısı altındaki ulusları bir araya getirerek gerekli tedbirlerin alınması, gerekli reformların yapılması, insani yardım kurumlarının güçlenmelerinin sağlanması ve insanlığı tehdit eden tüm konularda uluslararası işbirliğinin sağlanarak sağlık ve ekonomik krizlere karşı gerekli ve yeterli kaynak tahsisinin yapılması gerekmektedir.

COVID-19 krizi, birçok farklı disiplinde araştırma yapılacak geniş bir alan sunmaktadır. Öncelikle, ekonomik etkiler merceği altında, pandeminin uzun dönemli makroekonomik etkileri üzerine çalışmalar yapılabilir. Bu, Gayri Safi Yurt İçi Hasıla (GSYİH), enflasyon ve işsizlik gibi temel göstergelerin derinlemesine incelenmesini içerebilir. Aynı zamanda, turizm ve perakende gibi olumsuz etkilenen sektörlerin yanı sıra, teknoloji ve sağlık gibi olumlu etkilenen sektörler üzerine sektörel analizler de yapılabilir. Özellikle, temel ürün ve hizmetlerin fiyatlarında meydana gelen değişiklikler ve bunların tüketici davranışları üzerindeki etkileri, ekonomik araştırmaların kritik bir parçası olacaktır.

Sağlık politikaları açısından, aşı dağıtım stratejileri üzerine yapılan araştırmalar oldukça değerli olabilir. Hükümetlerin ve sağlık sistemlerinin pandemi sürecinde nasıl bir performans gösterdiği, sağlık politikalarının etkinliğini değerlendirecek çalışmalar için önemli bir konu oluşturmaktadır.

Psikolojik ve sosyal etkiler söz konusu olduğunda, pandeminin genel ruh sağlığı üzerindeki olumsuz etkileri dikkate alınabilir. Aynı zamanda, yeni çalışma modelleri – uzaktan çalışma, esnek çalışma saatleri gibi – üzerine yapılacak araştırmalar, COVID-19 sonrası çalışma yaşamı için yol gösterici olabilir.

Politika ve hükümet yanıtları da araştırılabilir. Farklı ülkelerde uygulanan ekonomik teşvik paketlerinin kısa ve uzun dönemli etkileri, hükümet politikalarının etkinliğini ölçmek için oldukça önemli olacaktır. Uluslararası işbirliği ve koordinasyon, özellikle Avrupa Birliği ve Birleşmiş Milletler gibi uluslararası kuruluşların pandemiye karşı çözümlerde oynadıkları rol, ayrı bir araştırma konusu olarak ele alınabilir.

Son olarak, pandemi sürecinin hızlandırdığı dijital dönüşüm ve eğitim teknolojileri, teknoloji ve eğitim disiplinlerinde yapılacak araştırmalar için çeşitli olanaklar sunmaktadır.

KAYNAKÇA

- Akbulaev, N., Mammadov, I., & Aliyev, V. (2020). The economic impact of COVID-19. *Sylwan*, 164(5).
- Bashir, M. F., Ma, B., & Shahzad, L. (2020). A brief review of socio-economic and environmental impact of Covid-19. *Air Quality, Atmosphere & Health*, 13, 1403-1409.
- Chudik, A., Mohaddes, K., Pesaran, M. H., Raissi, M., & Rebucci, A. (2020). A counterfactual economic analysis of COVID-19 using a threshold augmented multi-country model.
- European Central Bank. (2020, April 30). *Our response to the coronavirus pandemic*. Retrieved May 15, 2020. <https://www.ecb.europa.eu/home/search/coronavirus/html/index.en.html>
- Eurostat, European Statistics. (2020). Retrieved July 12, 2020. <https://ec.europa.eu/eurostat/web/covid-19/economy>
- Eurofound. (2020). *Short-Time Working. Database of National-Level Policy Measures*. EU PolicyWatch. Retrieved September 12, 2023. https://static.eurofound.europa.eu/covid19db/cases/FR-2020-10_462.html
- Eurofound. (2023). *Wages Guarantee Fund (CIG). Database of National-Level Policy Measures*. EU PolicyWatch. Retrieved September 14, 2023. <https://www.eurofound.europa.eu/en/resources/eu-policywatch>
- Fernandes, N. (2020). Economic effects of coronavirus outbreak (COVID-19) on the world economy, *IESE Business School Working Paper No. WP-1240-E*.
- IMF. (2020). *Latest World Economic Outlook Growth Projections*. World Economic Outlook.
- IMF. (2023a). *World Economic Outlook*. Retrieved June 22, 2023. <https://www.imf.org/en/Publications/WEO>.
- IMF. (2023b). *Regional Economic Outlook, Europe*. Retrieved May 24, 2021. <https://www.imf.org/en/Publications/REO/EU/Issues/2020/10/19/REO-EUR-1021>
- Look, C. (2020). *Explaining Kurzarbeit, or swing jobs the German way*. Retrieved September 12, 2023. <https://www.bloomberg.com/news/articles/2020-04-03/how-germany-pays-workers-when-their-work-dries-up-quicktake#xj4y7vzkg>
- Nicola, M., Z. Alsafi, C. Sohrabi, A. Kerwan, A. Al-Jabir, C. Iosifidis, M. Agha., & R. Agha. (2020). The socio-economic implications of the coronavirus pandemic (COVID-19): A review. *International Journal of Surgery*, 78, 185-193.
- OECD Stat. (n.d.). *Short-Term Labour Market Statistics*. Retrieved May 22, 2021. <https://stats.oecd.org/Index.aspx?DatasetCode=STLABOUR>
- OECD (2023), *FDI flows (indicator)*. Retrieved September 25, 2023. <https://doi.org/10.1787/99f6e393-en>

- Ozili, P. ve Arun, T. (2023). Spillover of COVID-19: Impact on the global economy. In *Managing inflation and supply chain disruptions in the global economy* (pp. 41-61). IGI Global.
- Öztürk, Ö., M. Y. Şişman, H. Uslu ve F. Çıtak. (2020). Effects of COVID-19 outbreak on Turkish stock market: A sectoral-level analysis. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1), 56-68.
- Sherman, Erik. (2020, February 21). *94% of the Fortune 1000 are seeing coronavirus supply chain disruptions: Report.* Fortune. Retrieved May 4, 2020. <https://fortune.com/2020/02/21/fortune-1000-coronavirus-china-supply-chain-impact/>
- UNCTAD. (2023, January). *Global foreign direct investment fell by 42% in 2020; outlook remains weak.* Retrieved June 29, 2023. <https://unctad.org/news/global-foreign-direct-investment-fell-42-2020-outlook-remains-weak>
- Worldometers. (2023). *Coronavirus cases.* Retrieved June 12, 2023. <https://www.worldometers.info/coronavirus/>
- World Trade Organization (WTO). (2023). *Global Trade Outlook and Statistics.* Retrieved September 12, 2023. https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/gtos_updt_oct23_e.pdf